

БІБЛІОГРАФІЯ.

А. Козаченко.

Краєзнавча бібліографія.

Доводиться стверджувати (та цього й сами краєзнавці не зрікаються), що краєзнавча свідомість серед краєзнавців УСРР дуже незначна. І листи з низових краєзнавчих організацій, і стан їх на місцях як-найкраще доводять це, викриваючи серйозну галузь роботи для різних ступенів організованого краєзнавства на Україні. Через незначну матеріальну спроможність сучасного краєзнавця, йому, незалежно від того, якої наукової кваліфікації він буде, дуже мало відомі праці з тих, що дають розуміння краєзнавства, його методів як і тих, що подають про самі наслідки вивчення якогось краю.

Ось тут і виростає потреба розпочати краєзнавчу бібліографію.

Ураховуючи це, Український Комітет Краєзнавства відводить у журналі для питання краєзнавчої бібліографії окремий відділ. Цей відділ міститиме такий матеріал: статті з питань організації краєзнавчої бібліографії по наших українських краєзнавчих об'єднаннях, огляди та рецензії на книжки та статті з поля краєзнавства взагалі, його методики зокрема та краєзнавчих праць, розроблених в прикладанні до певного краю. Останнє буде довідковою літературою для наших краєзнавців, а разом і зразком (з відповідною оцінкою) краєзнавчої роботи. Таким чином, розуміючи всю вагу заведення систематичної краєзнавчої бібліографії на Україні, як вихідного пункту до краєзнавчої роботи ми й розпочинаємо свій відділ з першого ж числа журналу.

БІБЛІОТЕЧКА ДЛЯ ПОЧАТКУЮЧОГО КРАЄЗНАВЦЯ.

Відчуваючи потребу в краєзнавчій літературі, наші організації часто звертались до У.К.К. з проханням поради якийсь список книжок, що складали б певний краєзнавчий, так би мовити, мінімум. Нині Комітет вирішив систематично рекомендувати краєзнавчим організаціям список книжок з поля краєзнавства. Треба, щоб і на-далі наші товариства зверталися до Комітету в різних бібліографічних питаннях, починаючи від запитів про окремі книжки, й кінчаючи вимогами на складання зразкових бібліотечок (навіть включаючи виконання замовлень на виписку літератури). Останнє допоможе налагодити постачання літературою, як і сприятиме її здешевленню.

Наші краєзнавчі організації мають дуже незначні засоби до придбання книжок. Тому найбільше вимог було на бібліотечки на 5—6 карбованців.

Підібрати щось з книжок, щоб вони як-раз були на точну суму, то є річ неможлива, не можна також завіряти, що все, що радитиметься, ще є на книжковому ринкові, не розпродано. Але в своїх рекомендаціях ми й це братимемо до уваги *).

1. Першим підручником для краєзнавця слід рекомендувати збірку: „Первые шаги краеведа“, сб. под редакцией *Н. А. Дорогущина* и *М. В. Муратова*, 1926 г. 190 стр., ц. 1 руб. 30 коп.

Книжка містить в собі низку статей відомих краєзнавців. Питанню про краєзнавство, його сучасне та минуле значіння й роботу та ролю краєзнавців у вивченні краю присвячує тут змістовну статтю *Н. А. Дорогущин*. Другою йде стаття *А. А. Масурова*, що зачіпає конкретно перші кроки з організації краєзнавчої роботи. Далі йдуть 4 статті, що торкаються краєзнавчого вивчення окремих боків краю. — Що до вивчення краю (*А. Шаховская*), про дослідження економіки (*Феноменов*), краєзнавче вивчення побуту (*Соколов*) і нарешті про краєзнавчу роботу з історії та суспільствознавства (*Чернов*).

Надзвичайно важливе для розвитку краєзнавчої роботи питання освітлює стаття про значіння краєзнавчого музею та про його організацію (*Григоров*). Наприкінці подано змістовний огляд краєзнавчої літератури, що дає вказівки для краєзнавців різної підготовки та фаху (*Муратов*). В цілому збірник дуже цінний.

2. Далі можна рекомендувати книжку Муратова: „Изучение местного края“, стр. 48, ц. 40 к. Автор сам брав участь у організації краєзнавства в РСФРР, тому до низки питань підходить практично: завдання вивчення краю, суть краєзнавства за наших і минулих часів, накреслення різних боків краєзнавчої роботи, вказівки до організації роботи, зокрема про ролю музею в вивченні краю. Робота написана легкою мовою.

3. Далі слід назвати книжку, що має на меті (й з цим справляється) популяризувати основи краєзнавчої роботи, це: *Н. Байсупов*, „Начатки краеведной работы“, ц. 75 к., 1926 г. — легкий виклад при серйозному ставленні автора до цього завдання, роблять книжку цінною для початкуючого краєзнавця.

4. Тут ми мусимо згадати дуже цінний збірник „На новых путях краеведной работы“ под редакцией доцента *А. И. Дзенс-Литовского* и проф. *К. П. Ягдовского*, 1926 г., 127 стр., ц. 1 руб. Збірник вміщує статті, розроблені ще 1925 року, але робота ані трошки не встаріла. Саме в момент перелому в напрямках (а відділя й змісті) краєзнавчої роботи, при переході її від кутка „родиноведения“ на рейки конкретного виробничого краєзнавства, вихід цього збірника дуже допоміг колам краєзнавців у розв'язанні низки цікавих та дієвих, життєвих краєзнавчих питань. Перша стаття *Дзенс-Литовского* „На новых путях краеведной работы“ подає розуміння виробничого краєзнавства, визначає його завдання та зміст. В другій статті розглядаються хибні, невірні розуміння

*) Рекомендовану бібліотечку, що до її складу, подаємо за постановою Метод-Бюро УКК.

краєзнавства (ототожнювання з географією, розуміння під краєзнавчою лише науково-дослідчу роботу і т. д.); аналізуючи розвиток краєзнавства, його місце в суспільному житті після революції, автор *Павлов-Сильванський* доходить до конкретного визначення краєзнавства. В статті *Гринкевича* „Краеведение и Марксизм“ подається марксистське обґрунтування розуміння краєзнавства на виробничій основі, до статті додається й план вивчення міста з марксівським підходом. Ст. *Феноменова* „Перспективы школьного краеведения“ зачіпає болючі питання ув'язки краєзнавства з шкільною роботою. В статті *Філіпова* „Принципы организации местных музеев“ детально змальовується організаційні питання про форми ув'язки музейної й іншої краєзнавчої роботи. Решта статей зачіпає питання про антропологічне вивчення краю в школі, мережі шляхів, території краю то-що.

Збірник приступний для більш-менш підготовленого читача, тому ми дуже рекомендуємо цю книжку. Велику користь принесе вона й педагогові.

5. За цим слід відзначити „Как изучать свой край“ — збірник праць Географо-Економічного Дослідного Інституту в Ленінграді, 1925 року, 214 стор., ц. 1 карб. 50 к. Збірник розраховано на підготовленого читача. Солідність змісту збірника визначається й тими видатними фаховими науковими силами, що вмістили свої статті в ньому. Тому-то й цінні для підготовлених з боку освіти краєзнавців ці статті. Вивчення геології, метеорології, вод, болот, ґрунтів, флори, переведення зоологічних, антропогеографічних спостережень, а також порушення цікавих питань про виявлення впливу війни та революції на сільське господарство — ось що розглядають автори в збірникові. Розгляд цей, без сумніву, дуже змістовний, часто вміщує в собі й спеціальну бібліографію окремих статей, навіть програми і таким чином для дослідників-краєзнавців та педагогів збірник принесе велику користь. У краєзнавчих товариствах таку збірку слід мати: вона допоможе налагодженню наукової сторони краєзнавчої роботи. Розуміння краєзнавства в цьому збірникові дано таке, що до нього як-раз слід підійти критично.

6. Нарешті, останнє, що слід рекомендувати до бібліотечки, це невеличку, але кошову, як бібліографічну збірку, працю *Байсутова*, Н. „Что читать по краеведению“, 1926 г., ц. 65 к. Хоч у першій з рекомендованих книжок — „Первые шаги краеведа“ є підібний матеріал, незалежно від того, чи вдасться придбати ту книжку, працю *Байсутова* ми рекомендуємо: вона дає основне знайомство і викликає інтерес до краєзнавчої літератури.

Ми звертаємося до т.т. краєзнавців з закликом прийти нам на допомогу, надсилаючи свої запитання, замовлення, відгуки, побажання, то-що, що до бібліографії, а також надсилаючи зразки усіх місцевих краєзнавчих видань.

В поліпшенні бібліографічного боку нашого журналу зацікавлені-бо в першу чергу самі краєзнавці України.